

A LA RECERCA DE LA IDENTITAT DE FRANCESC ROGER, AUTOR D'ART DE LA CUINA

El llibre de cuina menorquina titulat *Art de la cuina* és, sense cap dubte, obra del frare franciscà Francesc Roger, com consta a la primera pàgina del manuscrit, on també afegeix la seva condició de «morador en el Real Convent de Ciutadella». Però qui era realment aquest personatge? Aquesta pregunta no ha deixat d'inquietar-me des del mateix moment en què vaig començar a preparar l'estudi que va servir d'introducció a aquest llibre del segle XVIII, que va sortir publicat per primera vegada l'any 1993.

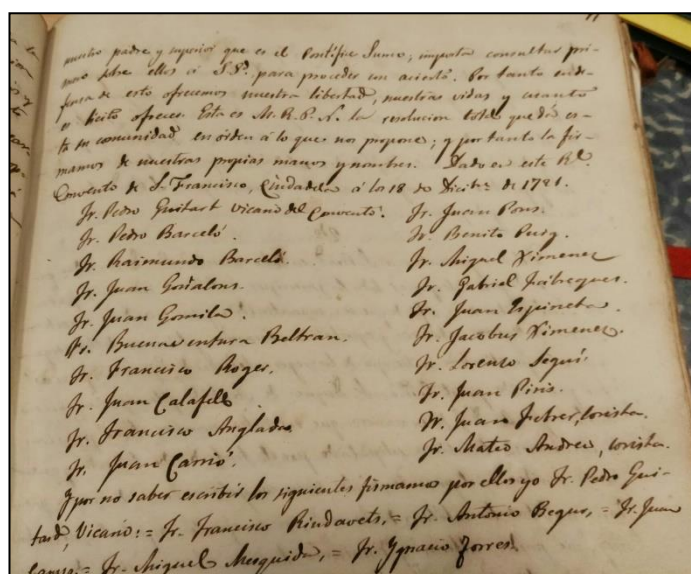
Il·lustració del manuscrit del segle XVIII *Avisos, y instruccions per lo principiant de cuinar* conservat a la Biblioteca Provincial dels Franciscans de Catalunya. Aquest dibuix és del mateix estil que el que encapçala el manuscrit menorquí d'*Art de la cuina*.

Les dades biogràfiques i personals que vaig oferir a l'estudi introductori provenien de la informació facilitada per qui en aquells moments era l'encarregat de l'Arxiu Diocesà de Ciutadella, mossèn Ferran Martí Camps. En cap moment vaig pensar que havia de posar en dubte aquelles notes fonamentades en dades d'arxiu i que permetien afirmar que Francesc Roger havia nascut l'any 1704, que de jove havia ingressat al convent franciscà de Ciutadella i que el 1741 havia aconseguit el grau de predicador. La resta de detalls de la seva vida consistien en el fet que va ser president del convent entre 1748 i 1752 i que al final de la seva vida va exercir el càrrec de pare guardià, entre 1761 i 1764.

Últimament, i veig que malauradament està transcendent a l'opinió pública, s'estan posant en dubte aquestes dades i se les substitueix per unes altres segons les quals l'autor d'*Art de la cuina* seria, en realitat, Francesc Gabriel Rotger Villalonga, nascut el 30 d'abril de 1709, fill de Jaume Rotger Capó i d'Antònia Villalonga Janer. Les dades d'aquest nou personatge consten, efectivament, a l'Arxiu Diocesà i, per tant, no són inventades. I encara podem estirar del fil i conèixer el nom de les seves germanes Maria (1699), de les bessones Àngela i Antònia (1707), de Joana (1710) i tal volta d'algun altre germà que no he detectat. Sembla que la raó per la qual se li atribueix ara l'autoria d'*Art de la cuina* és que no s'ha pogut trobar, en cap dels documents de les parròquies menorquines, una acta de baptisme de l'any 1704 a nom de Francesc Roger. Ara bé, des del meu punt de vista, em sembla poc fonamentat i fins i tot gratuït

donar per fet que aquest Francesc Gabriel Rotger, nascut el 30 d'abril de 1709, sigui l'autor d'*Art de la cuina*. I intentaré explicar els motius pels quals sóc de l'opinió que no és així.

La primera raó per rebutjar l'autoria del Rotger nascut el 1709 ens la facilita l'historiador ciutadellenc Rafael Oleo i Quadrado que, en una pàgina dels tretze volums manuscrits de les *Noticias para la historia de Menorca*, conservats a l'Arxiu Municipal de Ciutadella i que van ser la base de la seva *Historia de la isla de Menorca* (1874-1876), explica que amb motiu del conflicte entre el governador britànic Richard Kane i el clergat menorquí, el dia 18 de desembre de 1721 es va celebrar una reunió de rectors de les parròquies de l'illa, amb els superiors d'ordes religiosos i diversos teòlegs a casa del Vicari General, Miquel Barceló. Doncs bé, d'aquesta trobada en van sortir una sèrie de documents de cada comunitat, signats per tots els membres que la componien. En el cas del Reial Convent de Sant Francesc de Ciutadella, entre els vint-i-cinc religiosos que van signar ja hi ha un tal Francisco Roger. Si és el mateix que va néixer el 1704, llavors deuria tenir entre 17 i 18 anys, realment molt jove però d'edat suficient per haver-se iniciat ja a la vida religiosa. Ara, si fos el Rotger Villalonga nascut el 1709, comptaria només amb 12 anys, cosa que resultaria més que sorprenent. I pensar en un tercer Francesc Roger, que no tingui res a veure amb els altres dos, em sembla altament improbable.

Document copiat per l'historiador Rafael Oleo Quadrado on consta que Fr. Francisco Roger, membre del «Real convento de S. Francisco» de Ciutadella, va signar aquesta declaració en data de 18 de desembre de 1721.

Una segona raó per anar amb peus de plom en aquesta qüestió és que és possible que en l'acte de professió com a franciscà el nou frare hagués canviat el seu nom i es posés el de Francesc, sant fundador de l'orde. D'acord amb la informació que em va facilitar el pare Messina, franciscà del convent de Barcelona i actual encarregat de la Biblioteca Provincial dels Franciscans de Catalunya, el canvi de nom era força habitual al segle XVIII encara que no tots els franciscans ho feien. Açò sí, sempre mantenien el cognom familiar. Per tant, si volguéssim descobrir altres Rogers o Rotgers alternatius al de 1704, hauríem de tenir presents tots els nascuts a Menorca (o qui sap si a Mallorca o més enllà), independentment del nom de pila. Per dir alguna cosa, només a Ciutadella trobam documentats en Joan Rotger Rotger, nascut el 8 de gener de 1700;

n'Antoni Roger Parets, nascut el 14 de juliol de 1702; el mateix Francesc Gabriel Rotger Villalonga del 1709; en Joan Roger Gelabert, nascut el 6 de novembre de 1712, etc. A quin d'ells atorgaríem la gràcia de ser l'autor d'*Art de la cuina*?

Encara una altra raó per la prudència: franciscans amb el nom de Francesc Roger n'hi ha una bona pila. Atenent-nos als qui tenen alguna relació amb Menorca, tot i que en èpoques diferents, en puc citar els següents:

Un Francesc Roger, "menorquín de la provincia de Mallorca" que era predicador de Sant Miquel d'Escornalbou (municipi de Riudecanyes, a la comarca catalana del Baix Camp), on vivia des del 1688 i d'on va passar al col·legi del Sancti Spiritus del Monte a València abans de recalar a Ciutadella, on, ja entrat el segle XVIII, va ser mestre de novicis.

Un segon Francesc Roger, franciscà de Ciutadella que oficiava com a exorcista i com a tal és esmentat en una relació d'esperitats que el Sant Ofici va confeccionar el 19 de maig de 1712.

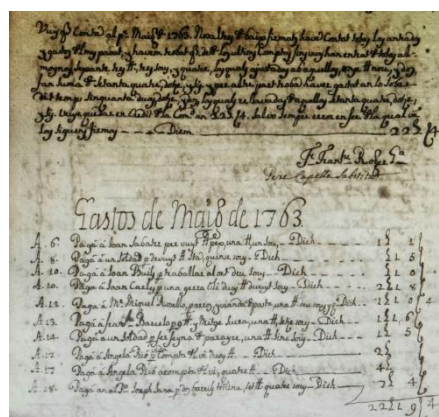
El «nostre» Francesc Roger, nascut el 1704, predicador des del 1741, president del convent des de 1748 a 1752 i guardià des de 1761 a 1764, any en què se suposa que va morir o va marxar a un altre lloc, concretament el 6 de novembre, que fou quan va desaparèixer la seva signatura dels documents que habitualment signava.

I quart, Francesc Roger Paulí (Barcelona, 1804-1875) que, segons Agustí Boadas Llavat a la seva obra *Els franciscans a Catalunya*, visqué als convents de Reus, Barcelona i Ciutadella, on compongué *Art de la cuina*. És evident que aquesta última informació és producte d'una confusió perquè, de ser veritat, el manuscrit tindria unes altres característiques formals i el tipus de cuina no s'assemblaria gaire al del llibre del veritable Francesc Roger.

I encara podem afegir un altre Francesc Roger, que l'any 1835 exercia de segon mestre de novicis del convent franciscà de Jesús de Maó.

Tots aquests Francesc Roger estan documentats i ens podríem plantejar si ens vam equivocar d'època quan vam situar *Art de la cuina* com a obra escrita a mitjan segle XVIII. Personalment no ho crec i, per aclarir de veritat la qüestió de qui era en realitat Francesc Roger, crec que hem de seguir altres vies d'investigació més fiables: la primera, aprofitar la informació dels historiadors i dels estudiosos que n'han parlat. En aquest sentit, cal recordar que el ja esmentat Rafael Oleo i Quadrado a la seva *Historia de Menorca* ofereix la relació completa dels moradors del convent de Ciutadella corresponent al 18 de novembre de 1763. En aquesta llista, confeccionada a instàncies del governador britànic James Johnston, Francesc Roger consta amb el càrrec de «guardià» al costat dels altres quaranta-quatre membres de la comunitat, entre sacerdots, coristes i religiosos d'obediència. I açò ens porta, de passada, a saber que el nombre de comensals habituals a la taula del convent deuria rondar aquesta quantitat. Per una altra banda, l'estudiós ciutadellenc Honorio Mercadal ens va llegar, després de la seva mort prematura, un munt d'informació del convent de Sant

Francesc de Ciutadella, que ell recollia pacientment i amb constància fins a formar uns vint volums de dades que encara avui ningú no s'ha preocupat d'aprofitar.

Detall del *Llibre d'entrades i sortides* 1763-1780, amb la signatura de Fra Francesc Roger.

Personalment em sent involucrat en aquesta recerca per aproximar-nos a la figura de l'autor d'un llibre que ens ha fet tant de bé i que ha donat a conèixer la cuina menorquina a Menorca i més enllà. També m'agrada l'interès que aquestes qüestions susciten en moltes persones i que sorgeixin idees estimulants perquè açò és un bon senyal de vitalitat intel·lectual. Però seria d'agrair que tractéssim aquests temes des de la prudència i que avancéssim, no a cop de pura imaginació sinó donant passes ben fonamentades. Traslladar al públic una informació no prou contrastada ens pot portar a crear desconcert quan, de resultes d'investigacions posteriors, vagin apareixent dades que no concordin amb les que s'han fet conèixer fins ara.

Andreu Vidal Mascaró, filòleg, editor i autor de l'estudi introductori del llibre *Art de la Cuina*

Barcelona, octubre de 2016